

**Ресми рецензент, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі Базарбаева Зейнеп Мұслимовнаның
6D021300 – Лингвистика мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін
алу үшін дайындаған Бактиярова Райтуль Мурағатовнаның «Қазіргі медиадискурстагы «іскер әйел» концептісі»
такырыбындағы диссертациялық жұмысына**

ЖАЗБАША ПІКІРІ

№	Критерийлер	Критерийлер сәйкесігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымиң даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкесігі:	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкесігі:	«Қазіргі медиадискурстагы «іскер әйел» концептісі» тақырыбында дайындалған диссертациялық жұмысы мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес дайындаған.
2.	Гылымта маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаган.	1) Қазақстан Республикасында білім беруді жөндеуде дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (5.3.5 Қазақстанның тарихи-мәдени мұрасы және рухани құндылықтары. 5.3.6 Тарих пен мәдениеттің, әдебиет пен тілдің, дәстүрлер мен құндылықтардың ортақтығы. Қазақстан Республикасы Укіметтің 2019 жылдың 27 желтоқсанданы №998 қаулысы); 2) Қазақстан Республикасында тіл саясатын асурудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (ҚР Укіметтің 2019 жылды 31 желтоқсандағы №1045 қаулысы); 3) Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасы Білім және науқылым министрлігі мен Франция Республикасының Еуропа және Сыртқы істер министрлігінің бірлескен «Абай-Верн» бағдарламасы аясында орындаған. Диссертациялық жұмыс тіл білімін ғылымомәдениеттаным бағыттына және лингвистика, әлеуметтік лингвистика ғылымына елеулі үлес қосады. Ғылыми жұмыста курс дискурс теориясы, когнитивтік лингвистика, алеуметтік лингвистика және

	<p>медиадискурстагы «іскер әйел» концептісін казак және француз тілдерінде салғастырмалы аспектиде зерттеу әдістерін ары карай жетілдірудің теориялық және практикалық маңыздылығы толық ашылған.</p> <p>Казак және француз тілдеріндегі «іскер әйел» концептісі бұрын соңды зерттеу нысанына альнбаған тың тақырып. Диссертант казак және француз тіліндегі медиаматіндерге сүйене отырып «іскер әйелге» қатысты прецеденттік феномендерге (45 б.), «іскер әйел» және «табысты әйел» ұғымдарының ажыратуышы белгілеріне токталып (58-63 бб.), гендерлік стереотиптің «іскер әйел» концептісінің кальпастасуына әсерін тигизүн анықтаган. Диссертацияның күрьымдық жөнде үсінілік жүйелі және үсінілік тұжырымдар жоғары дөрежеде орындаған, практикалық тұртыдан да езекті мәселеге арналған.</p> <p>Диссертацияда үсінілік тұжырымдарының лингвомәдени салғастырмалы зерттеу үлгісін дискурстасың баска да кез келген жанрын зерттеуде және салғастырмалы талдауларда колдануға болады.</p>
3.	<p>Диссертацияның жазылу дәлгейі:</p> <p>1) жоғары;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) темен;</p> <p>4) өзі жазбаган</p> <p>Өзінің мен стилін менгерген, өзіндік сыни пікірі бар. Ережелерді пайымдауарын берे отырыш, ғылыми тұжырымдаш, зерттеу тақырыбының өзектілігін дәлелдей аған. Диссертанттың корғаута үсінілік отырган тұжырымдары – зерделген және жарияланған жұмыстарының нағажаси болып табылады. (8-9 бб.). Ғылыми Нәтижелерге кол жеткізуде докторант зерттеу нысанына сәйкес материалдарды жинаш, жүйелеп, ғылыми талдау жасаған. Жұмыстың практикалық белімінде уш тілде сауалнама жүргізіп, салғастырмалы талдау жасаған.</p> <p>Диссертацияның өзектілігі ғылыми тұртыдан негізделген (5 б.). Диссертациялық жұмыс қазак және француз тілдеріндегі баспасөздөрде «іскер әйел» үтімымын өзара салыстырып, лингвокогнитивтік тұртыдан зерттеген. Медиадискурстагы «іскер әйел» концептісінің</p>
4.	<p>Ішкі бірлік принципі</p> <p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <p>1) негізделген;</p> <p>2) жартылай негізделген;</p> <p>3) негізделмеген.</p>

		<p>салғастырмалы аспектіде зерттеудү, лингвистикалық прагматика және элеуметтік лингвистика аспектісіндегі әлеуметтің тілдік санасына БАҚ-тың ықпалы, қазіргі тілтаным Ушін «медиа орга», «медиадискурс», «медиаметін» т.б. Ұфымдардың даулы сипаты, концептілердің кальпастасуна БАҚ-тың ықпалын зерттеу әдістемесін әзірлеу қажеттілігі, концепт ерісінің негізгі езегі болып табылатын адам, әлеумет, концептуалды және фаламның тілдік бейнесін қазіргі тілтанымдық ғылымиң жалпы антропологияктік бағыттымен ұштастыру жұмыстың езектілігін құрайды.</p>	
4.2. Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды		<p>Диссертациялық жұмыстың мазмұны диссертация тақырыбын толық айқындайды және коррауға ұсынылып отырган тұжъындар зерттеу жұмысының мазмұнына сай жасалған (8 б.).</p> <p>Диссертация тақырыбы да, оның ішкі мазмұны да медиадискурстасы «іскер әйел» концептісін анықтауға, «іскер әйел» ұфымын және оған тән белгілерді нақтылауға бағытталған.</p>	
4.3. Максаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:		<p>Жұмыстың максаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді, жұмыста нақты тұжъындардан және іздену барысында диссертантт қойылған максат-міндеттерге толық кол жеткізген (7 б.).</p> <p>Диссертант зерттеу жұмысының негізгі мақсатында көрсеткендегі казак және француз тілдеріндегі бұкаралық ақпарат куралдары материалдары негізінде заманауи медиадискурстасы «іскер әйел» концептісінің мазмұнын, күрьылмын және тілдік репрезентациялану қуралдарын айқындаш дәлелденген.</p>	
4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен күрьылымы логикалық байланыскан:		<p>Диссертациялық жұмыс күрьылымы анықтамалар тізімінен, кіріспеден, уш болімнен, корытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.</p> <p>Докторлық диссертация - тыныз сабактастықта жазылған жүйелі ғылыми жұмыс. Ғылыми жұмыстың күрьылымы біргутас жүйеде, барлық бөлімдері арасындағы ішкі бірлігі айқын, ғылыми таптаулар мен тұжырымдар бір-бірмен логикалық түрғыдан сабактастықта берілген.</p>	

	<p>4.5 Автор үсынған жана шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сыны талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сиптемелеріне негіздепten 	<p>Жұмыста диссертант өз пікірін білдіріп, карастырып отырган тілдік материалдарға сынни көзқарас түргесынан талдау жасайды. Зерттеу тақырыбы бойынша үсынынған диссертанттың корытындылары мен шешімдері накты дәлелдермен тилянктайған, бұған дейінгі пікір-шешімдермен салыстырылып отырады (52,97,128,130 бб.). Казак және француз медиамәтіндеріндегі «іскер әйел» бейнесі ғылыми-тәжірибелік түрғыдан алғаш рет талданған.</p>
5.	<p>Ғылыми жаңашылдық принципі</p> <p>5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жана болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) тольғымен жана; 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жана емес (25% кем жана болып табылады) 	<p>Диссертациялық жұмыстың ғылыми нәтижелері мен қағидаттарын жана ғылыми ізденис барысында тұган тың тұжырымдар деп тануға болады. Себебі, туыс емес халықтың медиамәтіндерінде «іскер әйел» концепция ағаш рет салғастырыла карастырылып, ортақ және айрыым белгілері анықталған.</p> <p>Диссертант зерттеу барысында өзіндік талдаулар жасап, тың тұжырымдар үсынған (45, 47-53, 60, 62, 64, 71-74, 78-86 бб.).</p> <p>Зерттеудің ұстанымдары мен нәтижелері Scopus мәліметтер базасында 1 макала, шетелдік халықаралық конференция жинағында 1 макала, шетелдік онлайн жинақта 1 макала, оғандық халықаралық конференция жинағында 1 макала, КР Білім және ғылым министрлігінің Білім және ғылым саласындағы бакылау комитеті (БФССКК) үсынған тізімге енгізілген макалалының жаһырық көруімен растиналады.</p>
	<p>5.2 Диссертацияның корытындылары жана болып табыла ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) тольғымен жана; 2) жартылай жана (25-75% жана болып табылады); 3) жана емес (25% кем жана болып табылады) 	<p>Зерттеуде альянған корытындылар жартылай жана деп санаймыз. Себебі,</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концептуалды ғалам бейнесінін манзызы бір белгі ретінде «іскер әйел» үғымы отандық (казак) және шегел тіл білімінде (француз) ағаш рет көшенді турде салғастырмалы түрғыдан зерттеген. Мұны диссертант еңбегінің тольғымен жана зерттеу екенін дәлелдейді. 2. «Іскер әйел» концептісінің ғаламның тілдік бейнесіндегі талдаған. Бұл толықканды ғылыми жаһаңылқы болып саналады.

		<p>3. Қазақ және француз лингвомәдениетіндең іскер әйел жайындағы негізгі типтік көзкарастардың айқындастын екі елдің тілдік санасында атальшы концептіні күрьымдайтын басты колнитивтік стереотиптерді сипаттаған. Зерттеудің бұл жаңағыны жартылай жана болыш санаады, себебі, БАҚ саласында кальштасқан көзкарастар мен пікірлерге, сондай-ақ әйелдің орны мен рөлі туралы үлгіткік стереотиптерге негіздепten іскер әйел имиджін калыптастырудың негіздерін анықтау лингвогендерология, лингвомәдениеттану және лингвокогниология салаларында нағижендерге сүйенген.</p> <p>4. «Іскер әйел» концептісінің күрьымдышқ мазмұндық бірліктерін айқындаған. Диссертацияның корытындылары тольғымен жана болып табылады. Себебі, «Қазіргі медиадискурстары «іскер әйел» концептісі» тақырыбындағы бұл зерттеу казак тілі мен француз тіліндегі бұкаратық акпарат күралдары материалдарына сүйене отырып алғаш рет кешенді түрде зерттеу нысанына алынып отыр.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдеріндең жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) тоғызымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жана больп табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жана больп табылады)</p>
6.	Негізгі корытындылардың негізділігі	<p>Барлық корытындылар, негізгі пайымдаулар мен тұжырымдардың тұрмысынан жаңа және онерттану және гуманитарлық бағыттары бойынша</p> <p>Барлық корытындылар, негізгі пайымдаулар мен тұжырымдардың тұрмысынан жаңа және онерттану және гуманитарлық бағыттары бойынша</p>

		тадап, 300 респондент катысқан ассоциативтік-эксперимент нәтижелерімен негізделген.
7.	Корғауға шығарылған негізгі қағидаттар	<p>Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру казaket:</p> <p>7.1 Қағидат дәлелденді ме?</p> <ol style="list-style-type: none"> даелденді; шамамен дәлелденді; шамамен дәлелденбейді; даелленбейді <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> иля; жоқ <p>7.3 Жана ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> иля; жоқ <p>7.4 Колдану деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> тар; орташа; кен <p>7.5 Макалада дәлелденген бе?</p> <ol style="list-style-type: none"> иля; жоқ <p>Корғауға үсынылған негізгі тұжрыымдар.</p> <ol style="list-style-type: none"> «Іскер әйел» концепті – іскер әйел бейнесінің кальптаусы іскери қарым-қатынас саласындағы әйелдер ролі мен stereotipтер үдерісімен қатар, бұкаралық санадағы белгілі бір қозқараастар мен пікірлерге негіздеген сан алуан түрлі когнитивтік белгілерден тұратын курделі менталдық күрүлым» деген тұжрыым казак және француздың тілдеріндегі «іскер әйел» концептісіне предсенттик феномендерді талдау негізінде дәлелденген (45-51 бб.). Тривиалды емес. Жаңа. Колданыс аясы кен. <p>Макала түрінде дәлелденген.</p> <p>Медиадискурстасы «іскер әйел» концептін тілдік презентациясы мен президенттік феномендердің жүмсалын ерекшеліктері // «Молодой исследователь: вызовы и перспективы»: сборник статей по материалам CLIX международной научно-практической конференции. – М.: Издательство, 2020. – С. 135-143.</p> <ol style="list-style-type: none"> «Іскер әйел» концептін когнитивтік үлгісі бірнеше слогтан («қызмет ортасы/ кәсіби мамандық», «моральді-психологиялық сипаттамалар және іскери кабілеттер», «жеке өмір және сыртық келбеті», «әлеуметтік орта мен материалдық әлем») тұратын салыны тауелді фрейм ретінде үйімдастырылған, әрқайсысы ез алдына іскер әйелдерге тән типтік белгілерді айқындайтын микрослоттарға жіктелетін күрүлым болып табылады. Бул тұжрыым фреймдік талдауға сүйене отырып дәлелденген (77-84 бб.). <p>Тривиалды емес. Жаңа. Колданыс аясы кен.</p> <p>Макала түрінде дәлелденген.</p> <p>Relationship between the concepts «Business woman» and «Successful woman» // Bulletin of the Karaganda university Philology series. – 2021. – Vol. 3, Issue 103. – P. 48-54.</p> <ol style="list-style-type: none"> Казактың менталдық лексиконында гендерлік stereotipтер мен жыныстық ерекшеліктердің өзгеше орын алатын себептері мынадай: а) қасіпкерлік саласындағы

		<p>әйел затына деген көзкарасы өзіншілдік пен қатынастың ер азаматқа қараганда ерекшелігімен айқындауды; ә) біздің көфамдағы әйелдердің бизнес саласында, білік саласында және басқа да басқару органдарында саны бойынша артта калуы; б) гендерлік тенсіздік дәрежесін тарихи үлттық менталитет негізінде қалыптасады. Тұжырым 3-тарауда саялнама нәтижелерін салғастыра талдау арқылы дәлелденген (99-123 бб.).</p> <p>Тривиалды емес. Жаңа. Колданыс аясы кең.</p> <p>Макала турінде дәлелденген.</p> <p>The concept of «Businesswoman» in French linguaculture and media discourse [Le concept de «femme d'affaires» dans la linguaculture et le discours médiatique français] // XLinguae. – 2021. – Vol. 14, Issue 4. – P. 94-112</p> <p>4. «Қазак және француздың медиадискурсындағы іскер әйел» когнитивтік өндөу үрдісін етептін, іскер әйелге тән болып келетін қабілеттер, ақиқат болымыс туралы әдеттегі көзқарастар мен түсінкітер, іскер әйел бейнесінің мәдени-тарихи салт-дастурындағы іскер әйел бейнесінің кальптасту Удерісі «ер» мен «әйел» ұғымдарының өзектелу шенберінде түндік құралдар арқылы сипатталатын мән-мағыналы күрьылым» деген тұжырым казак және француз медиаменеджерінен альянған Үзінділерді салғастырып талдау арқылы дәлелденген (37-41 бб).</p> <p>Тривиалды емес. Жаңа. Колданыс аясы кең.</p> <p>Макала турінде дәлелденген.</p> <p>L'image de la femme dans les proverbes kazakhs // Regards croisés France-Asie centrale: l'enseignement des langues étrangères à l'université, Cahier de MIMMOC de l'université de Poitiers. – France, 2021. – №25.</p> <p>Әдістеменің тандауы – негіздеген. Зерттеу жұмысының мақсат-миндеттеріне сай жаптай ірктеу, талдау, жіктеу, сипаттамалы-аналитикалық, фреймдік Үлгілеу әдістері пайдаланылған. Әлеуметтік лингвистикалық зерттеу кезінде уш тілде саялнама жүргізген.</p>
8.	<p>Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған</p>	<p>8.1 Әдістеменің тандауы - негіздептін немесе әдіснама накты жазылған 1) ия; 2) жок</p>

<p>акпараттын дәйектілгі</p>	<p>8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманы әдістері мен деректерді өндөу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жок 	<p>Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды, қосымшаларды қолдану арқылы ғылыми қазіргі заманы әдістері мен деректерді өндөу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған.</p> <p>Саялнама «Google Forms» косымшасымен жасалынған. SEO-таптауда француздың медиаметіндер «TROPEs» қосымшасында, қазак тіліндегі макалалар «Text.ru» онлайн бағдарламасының көмегімен таңданған, сонын нәтижесінде жаңа түркірекемдер жасауға ықпал еткен.</p>	<p>Диссертациялық зерттеу жұмысында теориялық корытындылар, тұжырмадар және ұсыныстар нақты материалдарға, ассоциативті-экспериментке сүйене отырып дәлелденген (115-123 бб.), жұмыстың корытындылары сауланамамен растанған.</p> <p>Диссертант ұсынып отырган медиадискурстагы «іскер әйел» ұтымының концептуалдануына ассоциативті-эксперимент нәтижелері негіз болған.</p> <p>Зерттеу жұмысында көрсетілген маңызды мәлімдемелер нақты және сенимді.</p> <p>Қазіргі таңда қазак тіл білімінде «концепт» мәселе сін зерттеу қатысты лингвокогитивтік (К. Жаманбаева, Э.Д. Сулейменова, Н. Аитова, Б.И. Нұрдаулетова, Э. Оразалиева, К. Садирова, С.А. Жириев, А. Әмірбекова, т.б.), лингвомәдениеттаннымдық (Е. Жантейіsov, Ж.А. Манкесева, Н. Уәли, Г. Смағұлова, Б. Тілеубердисев, Б. Ақбердиева, Г. Снасапова, А. Ислам, М. Күштаева т.б.), орыс тіл білімінде логикалық-философиялық (Н.Д. Арутюнова, С.Е. Никитина, А.Д. Шмелев, Е.С. Яковleva және т.б.), психологиялық (А.А. Залевская, Е.В. Лукашевич, В.А. Пиштельникова, Р.М. Фрумкина және т.б.) ғалымдардың теориялық тұжырмадары басшылыққа алынып сілтемелер арқылы растанған.</p> <p>Диссертациялық жұмыста пайдаланған әдебиеттер саны қазак және француздың тілдеріндегі медиамәтіндердің электрондық дереккөздерін көсқанда 241. Ғылыми-зерттеу жұмысты расмидеуге арналған таптаураға сай, барлығына жеткілікті/жеткіліксіз</p>
		<p>8.3 Теориялық корытындылар, моделилер, анықтаған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және растанған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жок 	
		<p>8.4 Маңызды мәпімдемелер нақты және сенимді / ішінәра растанған / растанмаған</p>	
		<p>8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз</p>	

		<p>сілтеме жасалған. Пайдаланылған әдебиет тізімі әдеби шолу жасауға жеткілікті.</p>
9	Практикалық құндылық принципі	<p>9.1 Диссертацияның теориялық манзызы бар:</p> <p>1) ия; 2) жок</p> <p>9.2 Диссертацияның практикалық манзызы бар және альянган мүмкіндігі жогары:</p> <p>1) ия; 2) жок</p> <p>9.3 Практикалық ұсыныстар жана болыш табылады?</p> <p>1) толығымен жана; 2) жартылай жана (25-75% жана болыш табылады); 3) жана емес (25% кем жана болыш табылады)</p>
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	<p>Академиялық жазу сапасы:</p> <p>1) жогары; 2) органша; 3) органшадан төмен; 4) төмен.</p>

	айқындаған. Диссертациялық жұмыс докторанттың жоғары кәсіби біліктілігін көрсетеді.
--	---

Ресми рецензент темендегі шешімді кабылдады:

- 1) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;
- 2) диссертацияны пысықтауға жіберу (диссертация макалалар сериясы нысанында корғалған жағдайлардан баска);
- 3) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беруден бас тарту.

Бактиярова Райгуль Муратовнаның «6D021300 – Лингвистика» мамандығы бойынша жазылған «Қазіргі медиадискурстары «іскер эйел» концептісі» атты диссертациясына он тікірді бере отрыш, ол философия докторы (PhD) дәрежесін алуга лайық дег есептеймін.

Рецензент

А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл белгі институты
фонетика белімінің бас ғылыми кызметкери,
филология ғылымдарының докторы, профессор, КР ҰГА академигі



3.М. Базарбаев

